

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Piotr Prusinowski (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania W. H.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w Warszawie

o wysokość emerytury policyjnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w dniu 12 marca 2025 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 28 grudnia 2022 r., sygn. akt III AUa 369/22,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

[r.g.]

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 28 grudnia 2022 r., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 8 kwietnia 2022 r., w ten sposób, że oddalił odwołania W. H. od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie z dnia 13 lipca 2017 r.

Przedmiotową decyzją organ rentowy na podstawie art. 15c w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1121 ze zm., dalej jako „ustawa zaopatrzeniowa”) oraz na podstawie otrzymanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji z dnia 24 maja 2017 r., ponownie ustalił wysokość emerytury należnej odwołującemu się, stwierdzając, że emerytura policyjna po potrąceniu składki na ubezpieczenie zdrowotne i zaliczki na podatek dochodowy - wynosi 1.716,81 zł (to jest do kwoty przeciętnej emerytury wypłacanej przez ZUS) przy podstawie wymiaru wynoszącej 7.279,17 zł oraz wskaźniku jej wysokości 75%. Okres służby od 1 lipca 1984 r. do 31 lipca 1990 r. uznano za okres określony w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej.

Kolejną decyzją - z dnia 16 października 2018 r., organ w oparciu o kolejną informację otrzymaną z IPN z dnia 20 lipca 2018 r., ustalił wysokość należnej emerytury, stwierdzając, że od dnia 1 listopada 2018 r. miesięczna wysokość tego świadczenia dla ubezpieczonego po potrąceniu składki na ubezpieczenie zdrowotne i zaliczki na podatek dochodowy wynosi 1.766,92 zł, przy przyjęciu, że podstawa wymiaru emerytury to 7.496,09 zł oraz wskaźniku jej wysokości 75%. Okres służby od 1 października 1983 r. do 31 lipca 1990 r. uznano za okres określony w art. 13b ww. ustawy zaopatrzeniowej.

Sąd Okręgowy ustalił między innymi, że ubezpieczony w okresach od 1 grudnia 1977 r. do 15 listopada 2010 r. pełnił służbę. Od dnia 1 października 1983 r. do 22 czerwca 1984 r. był słuchaczem Wyższej Szkoły Oficerskiej w L.. Następnie do 30 czerwca 1984 r. pozostawał do dyspozycji szefa WUSW w S., zaś

do 31 lipca 1990 r. służył jako inspektor Wydziału III WUSW w S.. W ostatnim okresie służby, to jest w latach 2007-2010 był starszym wykładowcą Zakładu Służby Kryminalnej w Centrum Szkolenia Policji w L.. Pełniąc służbę w WUSW ubezpieczony zajmował się ochroną Zakładów Graficznych w S., jednocześnie kontynuując naukę na Uniwersytecie [...]. Ubezpieczony po pomyślnym zweryfikowaniu jego osoby, przyjęty został do służby w Wydziale Dochodzeniowo-Śledczym, gdzie wykazał się ponadprzeciętnymi umiejętnościami w pracy dochodzeniowej i dużym zaangażowaniem, za co był wielokrotnie nagradzany.

Sąd Okręgowy, po zapoznaniu się z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, uznał, iż organ rentowy niewłaściwie zastosował art. 15c ustawy zaopatrzeniowej. Wskazał, że rozstrzygając miał na uwadze treść uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28) zgodnie, z którą kryterium służby na rzecz totalitarnego państwa powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, na podstawie dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, nie można było uznać, że odwołujący się w spornym okresie pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa. Sąd stwierdził, że ubezpieczony całe swoje życie zawodowe związał ze zwalczaniem przestępczości i ściganiem typowych przestępstw, do których dochodziło także przed 1989 r., a następnie nauczaniem tego kolejnych pokoleń w szkole w L.. Dalej stwierdzono, że wprawdzie praca odwołującego była pracą na rzecz państwa, które nie było demokratyczne, jednakże rozkładała się na obszary bezpieczeństwa państwa, które są istotne w każdym jego modelu.

W konsekwencji Sąd nie uznał, by pełniona przez odwołującego się w spornym okresie służba wykazywała się cechami warunkującymi zastosowanie art. 15c ustawy zaopatrzeniowej. W toku procesu nie ujawniono bowiem okoliczności uzasadniających obniżenie świadczeń przysługujących ubezpieczonemu, a organ nie przedstawił dowodu na okoliczność pełnienia przez ubezpieczonego „służby na rzecz totalitarnego państwa”, w szczególności nie wykazał, że indywidualne czyny ubezpieczonego naruszały prawa i wolności człowieka, że ubezpieczony zwalczał

opozycję demokratyczną, związki zawodowe, stowarzyszenia, kościoły i związki wyznaniowe, łamał prawo do wolności własności i bezpieczeństwa obywateli. W ocenie Sądu, nie bez znaczenia miał nadto przebieg służby po 31 lipca 1990 r. oraz to, że odwołujący miał już raz uwzględniony zakwestionowany okres przy ustalaniu wysokości świadczenia emerytalne. Zatem zasadne jest stwierdzenie, że wnioskodawca poniósł już raz konsekwencje służby w organach bezpieczeństwa państwa totalitarnego i okoliczność ta nie może być pomijana przy ocenie jego sprawy.

W konsekwencji Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującemu się prawo do ustalenia wysokości emerytury z pominięciem art. 15c ustawy zaopatrzeniowej.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona, choć nie wszystkie podniesione w niej zarzuty mogły zostać uwzględnione. Sąd odwoławczy nie podzielił ustaleń Sądu pierwszej instancji i części jego rozważań prawnych. Podkreślił, że przepisy ustawy zaopatrzeniowej nie mogą być przedmiotem dowolnego interpretowania czy pomijania przez sądy rozpoznające odwołania od decyzji organu rentowego. Stwierdzono również, że Sąd ma obowiązek dokonywać nie tylko własnych ustaleń faktycznych, w których nie jest związany informacją z Instytutu Pamięci Narodowej, ale też wykładni przepisów prawa, w tym subsumpcji sytuacji odwołującego się. Sąd ocenił, że ustalenia Sądu Okręgowego w sprawie były dowolne, ponieważ zostały oparte wyłącznie na zeznaniach samej strony.

Sąd odwoławczy podkreślił również, że bezpośredniość stosowania Konstytucji przez sądy powszechne nie oznacza przyznania im kompetencji do kontroli konstytucyjności obowiązującego ustawodawstwa, ponieważ ta kompetencja przysługuje Trybunałowi Konstytucyjnemu. Stwierdzono, że skoro orzekanie co do zgodności aktu prawnego z ustawą zasadniczą nie leży w kompetencji sądów powszechnych związane sędziego ustawą trwa, dopóki prawo to obowiązuje.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji ustalił prawidłowo formalny przebieg kariery odwołującego się, niezasadnie jednak zinterpretował jego czynności zawodowe jako nienaruszające praw innych obywateli, czy niezwalczające opozycji, związków religijnych czy innych podmiotów przeciwstawiających się władzy

komunistycznej. Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił, że ubezpieczony był członkiem PZPR, biorąc czynny udział w życiu organizacji. W opinii służbowej z dnia 27 czerwca 1984 r. wskazano również, że dotychczasowa postawa ubezpieczonego, posiadane wiadomości ogólne i zawodowe pozwalają wnioskować, że będzie dobrym i samodzielny pracownikiem operacyjnym. Nadto we wniosku personalnym o mianowanie ubezpieczonego na stanowisko inspektora WUSW, stwierdzono, że podjęcie przez niego pracy w sposób istotny zwiększy efektywność operacyjnych działań w walce z przeciwnikiem politycznym i tym samym wpłynie na poprawę rozpoznania ochranianych środowisk i obiektów. Ubezpieczony przyczynił się do rozbudowy sieci osobowych źródeł informacji w przydzielonych do ochrony operacyjnej obiektach poligrafii. Z nałożonych obowiązków wywiązywał się dobrze, wykazując dużo własnej inicjatywy i zaangażowania, a właściwie organizowana praca operacyjna przyczyniła się do skutecznej likwidacji występujących zagrożeń. Ubezpieczony w tym okresie był wielokrotnie wyróżniany za wyniki w pracy zawodowej. W opiniach personalnych stwierdzono między innymi, że ubezpieczony legitymował się dużą pracowitością, wykorzystując przy tym inteligencję oraz rozumną wyobraźnię operacyjną, co uwidaczniało się szczególnie w realizacji przedsięwzięć operacyjnych, pozyskań i pracy z osobowymi źródłami informacji, a także w rozpoznaniu ochranianego obiektu i środowiska. W aktach osobowych podkreślano również, że osiąga dobre wyniki w pracy z agenturą, rozbudowując systematycznie bazę pracy operacyjnej.

Sąd podkreślił, że tak uzupełniony stan faktyczny wskazuje na w pełni świadome i dobrowolne pełnienie przez ubezpieczonego służby na rzecz państwa totalitarnego w instytucji objętej art. 13b ust. 1 pkt. 5 lit. b tiret 7 ustawy zaopatrzeniowej. Ubezpieczony podjął pracę w pełni świadomie co do charakteru tej służby i uczestniczył w sposób niezwykle zaangażowany (o czym świadczą wyróżnienia i nagrody) w inwigilacji obywateli swojego kraju głównie pracowników przedsiębiorstw poligraficznych. Jednocześnie zdaniem Sądu nie można pomijać tego, że ubezpieczony był osobą wykształconą i z pewnością zdawał sobie sprawę z charakteru służby. Te stwierdzenia doprowadziły Sąd odwoławczy do konkluzji, że Sąd pierwszej instancji opierając swoje rozstrzygnięcie na poglądach wyrażonych w uchwale III UZP 1/20 nie dążył do ustalenia prawdziwego stanu faktycznego, a

pominąwszy szereg dokumentów świadczących na niekorzyść odwołującego, poprzestał na zeznaniach zainteresowanego.

Wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji, zdaniem Sądu Apelacyjnego przepis art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej zawiera definicję legalną pojęcia „służby na rzecz totalitarnego państwa”. Brak zatem podstaw do sięgania po wykładnię systemową lub celowościową, których zastosowanie jest uprawnione co do zasady w sytuacjach, gdy wykładnia leksykalna pozostawia wątpliwości co do sposobu zastosowania normy prawej. Sąd Apelacyjny mając jednak na uwadze poglądy wyrażone w uchwale III UZP 1/20 dokonał ustaleń, które przeczą ustaleniom Sądu pierwszej instancji. W opinii Sądu trudno mówić o pokrzywdzeniu funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa, jeżeli wysokość ich emerytur nadal pozostaje wyższa od większości emerytur wypłacanych z powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego.

Odwołujący się zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę przez oddalenie apelacji organu rentowego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono naruszenie przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy:

a) art. 233 k.p.c. przez brak przeprowadzenia wszechstronnej oceny dowodów i dokonanie błędnej oceny materiału dowodowego;

b) art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. przez odwrócenie ciężaru dowodu i negowanie inicjatywy dowodowej strony;

c) art. 231 k.p.c. oraz art. 234 k.p.c. przez założenie, że skarżący miałby celowo korzystać z masowego niszczenia dokumentów organów bezpieczeństwa państwa;

d) art. 386 § 4 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie sprowadzające się do nierozpoznania istoty sprawy;

e) art. 379 pkt 5 k.p.c. przez pozbawienie możliwości obrony swoich praw z uwagi na treść art. 230 k.p.c. i wykroczenie poza możliwe działanie z urzędu,

naruszające system prekluzji procesowej i dowodowej określonych w art. 381 k.p.c. oraz zasadę bezstronności Sądu.

Natomiast w zakresie przepisów prawa materialnego zarzucono naruszenie:

a) art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej przez stwierdzenie, że katalog jednostek oraz formacji w nim wymienionych stanowi definicję legalną pojęcia „służby na rzecz totalitarnego państwa”;

b) art. 13b ust. 1 pkt 5 lit, d tiret siódme i ósme ustawy zaopatrzeniowej przez niewłaściwe zastosowanie sprowadzające się do przyjęcia, iż skarżący „służył na rzecz totalitarnego państwa”;

c) art. 15c ust. 1-3 oraz art. 22a ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej w zw. z art. 8a ust. 1 i art. 15c ust. 1 tej ustawy przez ich niewłaściwe zastosowanie;

d) art. 2, art. 30, art. 32 ust. 1 art. 64 ust. 1 i 2 art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 4 ust. 3 i art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej, art. 1, art. 6, art. 7, 21 ust. 1, art. 34 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, oraz art. 3 i 7 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, sprowadzające się do naruszenia zasady ochrony praw nabytych, zasady sprawiedliwości społecznej, zasady zaufania obywatela do państwa i tworzego przez nie prawa, zasady nieretroakcji prawa, zasady niedyskryminacji oraz naruszenie istoty prawa do zabezpieczenia społecznego;

e) art. 13a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej przez niewłaściwe zastosowanie sprowadzające się do zastosowania w sprawie informacji o przebiegu służby, która ma charakter niepełny, bez ustalenia jakichkolwiek okoliczności faktycznych;

f) art. 177 w związku z art. 178 ust. 1 w związku z art. 193 w związku z art. 8 ust 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez przyjęcie, że Sądy Powszechne nie są uprawnione do bezpośredniego stosowania Konstytucji RP,

g) art. 10 w zw. z art. 173 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 3 i art. 45 Konstytucji RP poprzez arbitralne uznanie służby odwołującego się za służbę na rzecz państwa totalitarnego;

W odpowiedzi na skargę organ wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest zasadna, choć nie wszystkie zarzuty okazały się trafne.

W zakresie przepisów prawa procesowego przedstawione w skardze zarzuty okazały się chybione. Po pierwsze w sprawie nie doszło do naruszenia art. 231 k.p.c. oraz art. 234 k.p.c., ponieważ ogólne stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że „byli funkcjonariusze wiedząc jaki jest obecnie stan archiwów, a dokładnie braki w materiałach archiwalnych wynikające z masowego niszczenia dokumentów organów bezpieczeństwa państwa przed ich przejęciem przez IPN, powołują się na brak obciążających ich dowodów” nie jest elementem ustaleń faktycznych w sprawie, lecz rozważań prawnych Sądu.

O zasadności skargi zadecydowały zarzuty dotyczące przepisów prawa materialnego. Należy, po pierwsze, przypomnieć, że w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż w ujęciu „instytucjonalnym” sam fakt pełnienia służby w określonej jednostce może wypełniać kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”, mimo braku po stronie odwołującego się indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, OSNP 2023 nr 9, poz. 104). W wyroku tym podkreślono, że „naruszanie podstawowych praw i wolności człowieka” jest wypadkową działań „instytucjonalnych” oraz „indywidualnych”, wyjaśniając, że „totalitaryzm” jako cecha określonego państwa jest wypadkową indywidualnych działań łamiących podstawowe prawa i wolności, ale również realizuje się w „kooperatywnych działaniach” ludzi skupionych w instytucjach, których zadaniem jest ograniczanie praw i wolności obywateli. Ponadto w wyroku z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22, OSNP 2023 nr 11, poz. 126, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przy dokonywaniu oceny prawnej służby z perspektywy art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, bierze się pod uwagę przede wszystkim formację, w której pełniona była służba, a także zajmowane stanowisko czy stopień służbowy oraz przebieg służby. Określenie formacji/instytucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej) ma istotne znaczenie z uwagi na to, że zakres i przedmiot ich działalności może *prima facie* potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce

organizacyjnej, stanowiący jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni potwierdza trafność poglądu wyrażonego między innymi w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2023 r., III USKP 52/23 (OSNP 2024 nr 7, poz. 73), że skoro art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej łączy służbę na rzecz totalitarnego państwa z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach w tym przepisie wymienionych, to można przyjąć, że istnieje domniemanie faktyczne (wynikające z informacji o przebiegu służby potwierdzającej służbę w tych jednostkach - tak też w uchwale III UZP 1/20, pkt 60), że służba w nich była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Domniemanie to może być obalone w procesie cywilnym, o czym była już wyżej mowa. Nie jest więc tak, że to na organie rentowym ciąży obowiązek udowodnienia (art. 6 k.c. w związku z art. 232 zdanie pierwsze k.p.c.), że dany funkcjonariusz uczestniczył w łamaniu praw człowieka i obywatela. W sytuacji, gdy potwierdzona zostaje służba w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy z o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, to ciężar dowodu przechodzi na ubezpieczonego. Tak też przyjął Sąd Najwyższy w uchwale III UZP 1/20, w której stwierdził, że razie stosownego zarzutu przeciwko podstawie tej informacji, sąd będzie zobowiązany do rekonstrukcji przebiegu służby w konkretnym wypadku. W swoich rozważaniach Sąd Apelacyjny wyraził jednak pogląd, że wobec niebudzącej wątpliwości treści przepisu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, nie ma uzasadnienia dla poszukiwania znaczenia użytych w nim sformułowań z zastosowaniem innych, niż literalna, metod wykładni. Stanowisko to nie jest prawidłowe w świetle przytoczonych poglądów Sądu Najwyższego. Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Apelacyjny winien uwzględnić dotychczasowy dorobek orzeczniczy i dokonać subsumpcji ustalonego stanu faktycznego uwzględniając, z jednej strony, znaczenie domniemania zawartego w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej oraz możliwość jego obalenia w toku postępowania, która to możliwość nie wybrzmiewa z uchylanego rozstrzygnięcia. Oceny, czy skarżący wykonywał służbę na rzecz totalitarnego państwa należy bowiem dokonać na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu.

W wyroku Sądu Najwyższego z 16 marca 2023 r., II USKP 120/22 (LEX nr 3506736) wyjaśniono, że prawodawca wprowadził do ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy dwa mechanizmy korygujące wysokość emerytury funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa. Pierwszy z nich „zeruje” tak zwane kwalifikowane lata służby. Drugi zaś obniża wysokość świadczenia do przeciętnej emerytury przysługującej w powszechnym systemie ubezpieczenia. Zdaniem Sądu Najwyższego sąd ma prawo do zweryfikowania zgodności z Konstytucją rozwiązań zawartych w art. 15c ust. 1 pkt 1 i art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym wobec wieloletniej, autodestruktywnej bezczynności Trybunału Konstytucyjnego w sprawach o dokonanie kontroli konstytucyjności art. 13b i art. 15c tej ustawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2022 r., III USKP 145/21, LEX nr 3353118).

W odniesieniu do pierwszego z wymienionych mechanizmów Sąd Najwyższy przyjął, że „wyzerowanie lat służby” (art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym) jest środkiem proporcjonalnym w stosunku do funkcjonariuszy, których lata służby przypadły przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. W sprawie II USKP 120/22 wyjaśniono, że co prawda jest to rozwiązanie „okrutne” i „nieefektywne funkcjonalnie”, to jednak nie pozostaje w sprzeczności z przepisami Konstytucji RP. Zgodnie z zamysłem „wyzerowania” lat służby, każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa traktowany jest jako nieistniejący, czyli nie ma żadnego wpływu na wysokość świadczenia. Sprawia to, że im więcej takich „pustych” lat, tym wysokość świadczenia szybciej zbliża się do wysokości najniższej emerytury - gwarantowanej przez art. 18 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. W przeciwieństwie do rozwiązania przyjętego w art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym, „wyzerowanie lat służby” godzi w funkcjonariuszy, których lata służby przypadły przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Dotkliwość tego rozwiązania jest proporcjonalna - w niewielkim stopniu dotyka takie osoby jak odwołujący się, który tylko kilka lat służył w PRL. W rezultacie, rozwiązanie to - przez swoją proporcjonalność - wpisuje się w cel promowany przez ustawodawcę. Skutecznie obniża emerytury „osób służących na rzecz totalitarnego państwa”. W pewnym sensie dostrzegalna jest również adekwatność tego rozwiązania względem przyświecającego ustawodawcy zamysłu. Wzorzec wpisany

w art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym skutecznie zrównuje emerytury policyjne do, lub nawet poniżej, wysokości świadczeń pobieranych przez obywateli prześladowanych przed 1990 r. Warto przypomnieć, że analogiczne do art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym rozwiązanie (obniżające przelicznik służby z 2,6 do 0,7 podstawy wymiaru) zostało już wcześniej wprowadzone do ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym (art. 15b). Trybunał Konstytucyjny uznał je za zgodne z Konstytucją RP (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 24 lutego 2010 r., K 6/09, OTK-A 2010 Nr 2, poz. 15 i z 11 stycznia 2012 r., K 36/09, OTK-A 2012 Nr 1, poz. 3).

Dlatego krytyczna ocena art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy nie prowadzi do uznania niezgodności tego przepisu z Konstytucją RP, ponieważ nie ma możliwości jednoznacznego zakwalifikowania tego przepisu jako pozostającego w opozycji do wzorców wynikających z Konstytucji RP, zwłaszcza zaś jej art. 2. W tym zakresie skarga kasacyjna nie zawiera uzasadnionych zarzutów.

Uzasadniony okazał się także zarzut naruszenia wskazanych przez skarżącego norm konstytucyjnych oraz Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Do kwestii tej Sąd Najwyższy odniósł się już w wyroku z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22 (OSNP 2023 nr 9, poz. 104), a przedstawione w nim stanowisko Sąd Najwyższy w obecnym składzie aprobuje. W przywołanym wyroku Sąd Najwyższy przyjął, że o ile można się zastanawiać, czy wzorzec „sprawiedliwości społecznej” (art. 2 Konstytucji RP) jest realizowany w przypadku pomysłu „zerowania” podstawy wymiaru (art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej), co ma służyć zrównaniu wysokości emerytur funkcjonariuszy i osób represjonowanych przez totalitarne państwo, to z pewnością ze „sprawiedliwością” nie ma nic wspólnego obniżanie świadczenia do pułapu przeciętnej emerytury, gdy wysokość „ponad” ten wskaźnik została wypracowana po 1990 r. (art. 15c ust. 3 tej ustawy). W tym zakresie rozwiązanie określone w art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej w sposób oczywisty narusza art. 32 ust. 1 ust. 2 Konstytucji RP, bowiem nierówno traktuje i dyskryminuje odwołującego się względem funkcjonariuszy, którzy podjęli służbę po 1990 r. i którzy legitymują się takim samym okresem służby, czyli mają taką samą podstawę wymiaru świadczenia.

Jeśli potraktować prawo do określonej wysokości emerytury w kategorii „prawa do własności”, co wydaje się uzasadnione, to wskazany efekt art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej godzi również w art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji RP. Sumarycznie wskazane naruszenia prowadzą do wniosku, że art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej narusza także prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP. Także w postanowieniu z dnia 2 sierpnia 2023 r. (III USK 45/23, LEX nr 3590560). Sąd Najwyższy odniósł się do norm konstytucyjnych wskazując, że jeśli potraktować prawo do określonej wysokości emerytury w kategorii „prawa do własności”, co wydaje się uzasadnione, to efekt art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej godzi w art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji RP. A to oznacza, że wskazane naruszenia prowadzą do wniosku, że art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej narusza także prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP. Mając na uwadze tę konkluzję, staje się jasne, że Sąd odwoławczy wadliwie zastosował art. 15 ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

[SOP]

[a.ł]